

odrasle, akademsko nabražene sinove. Postave je bil srednje, a krepke, značaja mirnega in skromnega. Bolezni skoraj ni poznal. Koncem avgusta se je pa v nevihti na potu v svoj urad močno prehladil in vsled tega preminul dne 1. oktobra po polnoči. Svečano je bil pokopan dne 3. oktobra popoldne pri Sv. Križu.



Novo meddržavno kazensko pravo.

Univ. prof. dr. Lapajne.

Uvod. Ako bi imeli abstrakten pojem delikta, ako bi vsaka država zasledovala vse delikte, zagrešene na njenem ozemlju, in samo te, druge hudodelce pa izročala, ako bi si končno vsaj države evropskega kontinenta zaupale, da bodi z judiciranjem v eni državi konsumirana kazenska pravica za vse druge, bi ne imeli potrebe »meddrž. kaz. prava«. Ali pri današnjem razvitku in razvijanju javnega meddrž. prava manjkajo še skoraj vse gori navedene domneve in se tudi ni nadejati njih izpolnitve. Vsak dan nas prepričuje, da države dejanj, ki ogrožajo sosedno državo v njenem obstanku, ne le ne zasledujejo, ampak celo pospešujejo. Zato ne more nobena država omejiti svoje kazenske jurisdikcije s kolizijsko normo t. zv. teritorialnega načela, marveč zasleduje poleg deliktov, izvršenih na njenem ozemlju, še druge po t. zv. realnem, personalnem in končno univerzalnem načelu.

Prvo vprašanje, na katero daje odgovor meddržavno kaz. pravo vsake države, se torej tiče obsega njene kazenske jurisdikcije preko teritorialnega načela. Povsem drugo vprašanje je, katero materialno kazensko pravo uporabljaj država na delikte, zagrešene izven državnega ozemlja, torej v področju svoje razširjene kaz. jurisdikcije? Tudi na to vprašanje je dolžno odgovoriti »meddrž. kaz. pravo«. Da bi se meje kazenskopravnih norm ustavile že ob meji države, za katero je bil kaz. zakonik izdan, in da bi se kaz. dejanje smelo presojeti vedno le lege delicti commissi, tega ne dopušča nobena država iz razlogov, kakor so gori navedeni. Na drugi strani pa tudi ni dopustno sklepati, da sme država v

istem obsegu, v katerem vrši svojo kaz. jurisdikcijo, uporabljati lastni kaz. zakon brez ozira na *lex delicti commissi*.

Po kakšnih vidikih se urejujejo meje kaz. jurisdikcije na eni strani in meje kaz. norm na drugi, pokažem v nastopnem. V uvodu zadostuj ponovna opozoritev na različnost obeh vprašanj, ker se ta različnost v zakonikih in učbenikih premalo poudarja.

Lex lata v prečanskih krajih. Oziram se samo na določbe slov.-dalm. kaz. zakonika iz l. 1852. (1803.), ker so po vsebini ž njimi enake vstrežne določbe hrv.-slov., bos.-herc. in v bistvu tudi vojvodinskega kaz. zakona; nahajamo jih v §§ 36 — 40, 234 — 235 cit.

Po teh določbah pritegujemo Prečani k lastni kaz. jurisdikciji ter presojava po lastnem kazenskem pravu predvsem delikte, katere zagrešijo domačini ali tujci na našem ozemlju (t e r i t o r i a l n o načelo, §§ 37 in 234).

Lastno jurisdikcijo in lastno kaz. pravo uveljavljamo dalje glede tistih v zakonu pozitivno naštetih deliktov inozemcev v inozemstvu, s katerimi so napadli temeljne uredbe naše države (veleizdaja, ponarejevanje novca in drž. kred. papirjev, snovanje tajnih družb izza inozemstva). To je t. zv. r e a l n o načelo (§ 38 oz. §§ 58, 106—121, 295).

K lastni jurisdikciji pritegujemo in po domačem kaz. pravu sodimo končno lastne državljanke, ki zagreše kakšen delikt (v smislu domovinskega kazenskega prava) v inozemstvu. To je p e r s o n a l n o načelo (§§ 36, 235). To personalno načelo je nekoliko oslabiljeno po določbi § 235, ki izključuje novo zasledovanje državljanke v domovini radi v tujini storjenega p r e g r e š k a ali p r e s t o p k a, ako je bil kaznovan radi njih že v tujini, je prestal ondotno kazen ali bil pomiloščen. (Pri oprostivni ali goli neizvršeni obsodbi bi bilo ponovno zasledovanje tudi v tem primeru dopustno.)

Glede vseh drugih deliktov inozemcev v inozemstvu, pred katerimi država ni zavarovana po realnem načelu, je po določbah §§ 39, 40 razločevati:

a) če so pregreški ali prestopki, se radi njih inozemci v tuzemstvu n e zasledujejo (izvzemši pregrešek snovanja tajnih družb po § 295);

b) če so hudodelstva, je inozemca pri zasačenju v tuzemstvu pripreti in p r i m a r n o ponuditi njegovo izročitev državi delicti commissi (§ 39). Ako vnanja država odkloni prevzem, kaznujemo s u b s i d i a r n o hudodelca sami (§40), da ne ostane nekaznovan (u n i v e r z a l n o načelo).

Pri uporabi tega univerzalnega načela pa je glasom istega § 40 postopati po našem kaz. zakonu le tedaj, ako ni lex delicti commissi milejša. Treba se je torej vedno ozreti po določbah prava one države, na katere ozemlju je bilo hudodelstvo storjeno.

Primerjajoč vsa štiri načela, vidimo, da se uporablja pri prvih treh strogost našega kaz. prava, dočim mora biti pri univerzalnem načelu dejanje kaznivo po o b e h pravih, lege delicti commissi in lege fori, obvelja pa vedno uporaba milejšega prava. — Nobene izjeme za uporabo našega kaz. prava ne tvori določba § 36 al. 2, po kateri se mora od našega državljana v inozemstvu prestana kazen vračunati v tisto, katero izreče radi istega dejanja naknadno domače sodišče lege fori.

Lex lata v Srbiji. Srb. kriv. zakonik z dne 29. marca 1860. pozna predvsem neomejeno t e r i t o r i a l n o načelo (§ 5). V § 7 ima uzakonjeno mešano r e a l n o - p e r s o n a l n o načelo, po katerem prihaja srbska jurisdikcija in srbski zakon do uporabe na še nekaznovana hudodelstva in pregreške Srbov v tujini, zagrešene proti Srbiji, srb. oblastvom ali državljanom. Končno pozna § 8 č i s t o p e r s o n a l n o načelo, katero uveljavlja na še nekaznovana hudodelstva in pregreške Srbov v tujini, storjene proti tuji državi, tujim oblastvom ali državljanom, kadar zahteva njih zasledovanje tuji poškodovanec ali tuje oblastvo zanj; kaznujejo se taki delinkventi po srbskih zakonih, razen če je lex delicti commissi milejša. — Drugih načel srb. kriv. zakonik ne pozna, zlasti ne univerzalnega in proti inozemcem veljavnega realnega.

Kratka kritika. I. Upravičenost teritorialnega načela se z znanstvenega stališča ni nikdar pobijala. Upravičeno je že v teritorialnem visočanstvu vsake države. Ima tudi pravno politično in procesualno prednost pred drugimi načeli, ker je reakcija proti deliktu na kraju storitve najživahnejša in izsleditev delikta tamkaj najzanesljivejša. Celo juristi, ki se v novejšem

času ogrevajo za izključno veljavo realnega načela v meddrž. kaz. pravu, priznavajo teritorialno načelo z utemeljitvijo, da spada tudi teritorialni red k tistim državnim dobrinam, za katerih zaščito mora država pred vsem skrbeti. Teritorialno načelo velja že sedaj v prečanskih krajih in v Srbiji v polnem obsegu brez ozira na državljanstvo storilca in vrsto zagrešenega delikta.

Enega semkaj spadajočega slučaja ni uredilo ne prečansko, ne srbsko pravo. Kako je z uporabo teritorialnega načela, kadar je bil delinkvent, še predno je prišel v roke državi delicti commissi, že sojen po personalnem načelu radi istega delikta od druge države n. pr. od domovinske, v katero se je po dejanju zatekel? Ker slučaj ni uravnan, se tako dejanje sodi v državi delicti commissi p o n o v n o in se le po § 36 al 2 cit., iz čuta pravičnosti v novo kazen vračuna v drugi državi prestana kazen (ondotna oprostitev, pomilostitev ali neizvršena obsodba se ne vpoštevajo).

Moderni zakoniki gredo dalje in dajejo javnim obtožiteljem p r o s t o s t, da opuste v takih primerih novo zasledovanje, čim storilca lege delicti commissi ne čaka trša od prestane kazni.

II. Ker države nekaterih najdražjih dobrin tuje države (njene ustave, novca, pečatov) navadno ne ščitijo ali le izjemoma (n. pr. pri garantirani medsebojnosti), je znanstveno upravičeno tudi realno načelo. Logično je tukaj, da se ne jemlje ozir na lex delicti commissi, ampak na pravo zaščite potrebne države.

Glede obsega veljave realnega načela pa se države močno razhajajo. Pri Prečanih je stavljeno pod zaščito tega načela le nekaj najvažnejših državnih dobrin. Enako v Franciji in Nemčiji. V Srbiji čistega realnega načela sploh nimajo, ker ščitijo dobrine države (in državljanov) le proti napadom s strani Srbov v inozemstvu. V najširšem obsegu pa imajo uzakonjeno čisto realno načelo nekatere severne države.

III. So države (Anglija in Amerika), ki zagovarjajo izključno veljavo teritorialnega načela in ki se ne vznemirjajo nad hudodelci, pobeglimi iz države delicti commissi k njim. Te države pa so se radi svojega stališča ponovno zapletle v

težke spore z drugimi (svojčas je n. pr. Švica odpovedala Angliji pravnopomočno pogodbo, ker ji Anglija roparja, pobeglega iz Švice v njene meje, ni hotela ne izročiti, ne ga sama kaznovati). Veljava golega teritorialnega načela bi imela za posledico, da bi ostala nekaznovana vsa hudodelstva na krajih, kjer še ni organizirana kaz. oblast (Albanija), ali za katerih pripadnost so države še v sporu (kar se je tudi že zgodilo). Izključna veljava teritorialnega načela je sprejemljiva le za najneznatnejše delikte.

Teritorialno načelo se dopolnjuje pred vsem s personalnim. Personalno načelo je upravičeno v personalnem visočanstvu države enako kakor teritorialno v teritorialnem. Ima sicer za posledico, da nastane iz vsakega delikta kazenska pravica hkratu dvema državam, državi kraja storitve in domovinski, a to tekmo prenaša današnje stanje meddrž. javnega prava. Neobhodno potrebno je postalo personalno načelo, odkar stoje države na stališču, da lastnih državljanov, ki so delinkvirali na tujem, ne izročajo; da ne ostanejo nekaznovani, jih morajo kaznovati same.

Vsebina našega prečanskega personalnega načela je dvojna: *a)* delikt Prečana, storjen v tujini, spada pod domačo jurisdikcijo, *b)* ta delikt se tudi presoja po domačem pravu, tako da se morajo Prečani ravnati po normah domačega prava tudi v tujini. Upravičenost te obsežne vsebine našega personalnega načela, zlasti odgovornost državljanov za dejanja, ki v tujini niti delikti niso, se pobija in je v zakonodajah drugih držav priznana v dosti manjši meri.

Francija n. pr. zasleduje od deliktov, storjenih od Francozov na tujem, samo hudodelstva in pregreške, nikdar prestopkov. Nemčija enako. Francija sodi po domovinskem pravu le hudodelstva, pregreške pa lege delicti commissi. Nemčija sodi hudodelstva in pregreške zgolj lege delicti commissi.

Podobno omejeno je tudi personalno načelo srb. kriv. zakonika: *a)* na zasledovanje hudodelstev in pregreškov, *b)* ki še niso bila kaznovana v tujini, *c)* po določbah legis delicti commissi, čim so milejše od domovinskega prava in *č)* zgolj na zahtevo prizadetega poškodovanca ali oblastva.

Moderni zakonodajalci se protivijo, da bi veljalo personalno načelo tudi za malo pomembne delikte državljanov v tujini, in puščajo v primerih, da dejanje na kraju storitve sploh ni delikt, ali če je delikt, pa je že bil kaznovan v tujini, javnim obtožiteljem v domovini *p r o s t o s t*, da opuste novo zasledovanje v domovini.

IV. Tudi upravičenost *u n i v e r z a l n e g a* načela je z znanstvenega stališča priznana. Utemeljeno je to načelo, ker obstoji svetovni red, za čigar vzdrževanje se čutijo medsebojno pozvane kulturne države. Hudodelstvo ne vzbudi reakcije zgolj v državi *delicti commissi*, ampak v vsem kulturnem svetu. Hudodelcu naj se onemogoči, da se odtegne kazni s pobegom preko meje. Naravnost potrebna je uzakonitev univerzalnega načela za delikte na takih krajih, kjer ne posluje še nobena ali nezanesljiva kazenska oblast.

Iz teh nagibov so po vzoru našega k. z. prevzele univerzalno načelo ne le Ogrska (1876) in Bosna (1881), marveč tudi Francija, Italija in druge države.

Iz bistva univ. načela samega izhaja, da je njegova uporaba dopustna le, če se delinkvent pri nas zasači (obsodba in *contumaciam* po tem načelu bi ne bila dopustna). *P r e d n o* prične poslovati tuzemsko sodstvo, se mora poskusiti z izročitvijo delinkventa v državo storitve (ne domovinsko), ki je na pravdi bolj interesirana in zanjo sposobnejša. Omejitev tega najdalekosežnejšega načela na hudodelstva v tehničnem smislu je razumljiva.

Sodnik, ki postopa proti inozemskemu hudodelcu radi ondot zagrešenega hudodelstva, se mora ozreti vselej na inozemsko milejšo zakonodajo (razen če gre za dobrino, ščiteno po realnem načelu). Če bi uporabljal večjo strogost lastne zakonodaje, bi moral obsoditi tudi inozemca, nedolžnega pred lastnim pravom.

Lex ferenda. Projekt enotnega kazenskega zakonika za Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev obsega določbe novega meddržavnega kaz. prava v §§ 4 — 40, ki se glase:

§ 4.: Kogod učini u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca kakvo delo, kazniće se po ovom zakoniku.

§ 5.: Po ovom zakoniku kazniće se, ko van kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca učini koje od krivičnih dela predvidjenih u §§ 86—93, § 96, §§ 98—103, §§ 209—212, §§ 218—219, § 221, § 225, §§ 229—236.

§ 6.: Po ovom zakoniku kazniće se državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, koji osim v § 5 spomenutih krivičnih dela učini kakvo krivično delo van Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, ako u Kraljevini dodje ili ako bude izdan njenim vlastima.

§ 7.: Po ovom zakoniku kazniće se stranac, koji van Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca prema njenom državljaninu učini kakvo krivično delo, za koje ovaj zakonik propisuje najmanje kaznu zatvora, ako u kraljevini dodje ili ako bude izdan njenim vlastima.

§ 8.: Po ovom zakoniku kazniće se stranac, koji van Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca prema stranoj državi ili prema strancu učini kakvo zločinstvo, za koje ovaj zakonik propisuje robiju, ako je on došao u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, a njegovo izdavanje nije traženo, ili je traženo, pa je taj zahtev odbijen, i ako gonjenje naredi Ministar Pravde.

§ 9.: U slučajevima §§ 6—8. učinilac se neće kazniti: ako je kaznu, na koju je v inostranstvu osudjen, sasvim izdržao;

ako je u inostranstvu izvršnom presudom oslobodjen ili ako mu je kazna oproštena;

ako se krivično delo po inostranom zakonu kazni samo po predlogu, odobrenju ili po privatnoj tužbi, a ovi nisu podneseni;

ako je pravo na gonjenje ili pravo na izvršenje kazni po inostranom zakonu zastarelo.

Ako za delo po zakonima zemlje, u kojoj je izvršeno, nije propisana kazna, krivični postupak će se u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca preuzeti samo na zahtev Ministra Pravde.

§ 10.: Kazna, koju je učinilac u inostranstvu delimično ili sasvim izdržao, uračunavaće se pri odmeravanju nove kazne u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.

Na prvi pogled je videti, da se potrjuje v § 4 teritorijalno, v §§ 5 in 7 realno, v § 6 personalno in v § 8 univerzalno načelo. § 9 obsega personalnemu, univerzalnemu in drugemu primeru realnega načela s k u p n e določbe. Končno določa § 10 generalizirano določbo našega § 36, al. 2 o vračunanju v inozemstvu prestane kazni v tuzemsko.

Posebno pozornost vzbujajo še t r e m načelom disparatnega značaja s k u p n e določbe § 9, katerih pri kritičnem razmotrivanju teh načel in v dosedanjih zakonodajah n i s m o opazili. Glavna naloga zakonodajalca bo zato, da preizkusi pravilnost t e n o v o t e.

Da je realno načelo raztrgano na dve mesti (§ 5 in § 7) in ločeno po personalnem, uzakonjenem v § 6, se mi zdi le tehnična hiba. Ravnotako se govori le pomotoma v § 4 »o delu« mesto o k r i v i č n o m delu, v § 8 o robiji, mesto »n a j - m a n j e robiju«.

Zelo pogodena je dikcija vseh citiranih paragrafov v tem pogledu, da uzakonjujejo meje veljave n o r m novega kaz. zakonika in ne po vzoru starih zakonikov meje naše nove kaz. j u r i s d i k c i j e. (»Po ovom zakoniku kazniče se« . . . se ponavlja določba za določbo.) S tem, da zakon n a š e g a zakonodajalca določuje meje veljavnosti svojih norm, odločuje implicite o e n a k e m obsegu jurisdikcije svojih oblastev. Ako bi pa uzakonil obseg jurisdikcije, bi moral še posebej odrediti, po katerem zakonu naj se ta jurisdikcija od slučaja do slučaja izvršuje.

Pri oceni podrobnosti se bom držal istega reda kakor pri opisu dosedaj veljavnih načel in pri njih kritiki z znanstvenega stališča.

I. T e r i t o r i a l n o načelo je po § 4 predlagano v istem neomejenem obsegu, v kakršnem velja po stari prečanski in srbski zakonodaji in kakor veleva visočanstvo države.

Primeri, da je bil delinkvent radi delikta na našem ozemlju kaznovan že v inozemstvu in je šele naknadno prišel v roke teritorialni justici, tudi novi projekt ne uravnava. Če ga ne bo uravnal, bo imelo to za posledico d o l ž n o s t našega sodstva, da se p o n o v n o bavi z deliktom. Ta dolžnost pomeni nepotrebno obremenitev našega sodstva v tistih (pogostih) primerih, ko delinkventa po našem pravu ne čaka trša kakor prestana kazen, ki se mu mora po § 10 proj. itak vračuniti.

Zato predlagam, da se napravi ponovno zasledovanje delinkventa, ki je kazen radi v tuzemstvu storjenega delikta prestal v inozemstvu, odvisno — po analogiji zadnjega stavka § 9 — od zahteve ministra pravde. Če je bil delinkvent v inozemstvu oproščen, pomiloščen ali se ondotna obsodba še ni izvršila, naj bi ta izjema ne veljala, temveč bi ostalo pri dolžnosti ponovnega zasledovanja v tuzemstvu po tuzemskem pravu.

II. *Realno načelo*, kakršno se predlaga v § 5, pomeni izpolnitev očitne vrzeli v dosedanji srbski zakonodaji, kakor se pa razširjuje v § 7, važno popolnitev tudi naše prečanske zakonodaje (po vzorcu severnih držav). Po novem zakonu bodo s strogostjo našega zakona zaščitena ne le najnevarnejša kriv. dela proti obstanku države in njeni ustavni ureditvi, potvarjanju listin, mer, novca in pod., (anal. našega § 38), ampak splošno vse dobrine naših državljanov, katerih kršitev se kaznuje po našem pravu najmanj s kaznijo zatvora.

Utegne se zgoditi, da dejanja, ki se bodo kaznovala pri nas z zatvorom ali strožje, ne bodo v inozemstvu po ondotnem pravu vselej kazniva. Da se ne bo pripetilo, da bi morali biti pri nas zasledovan in kaznovan tujec radi dejanja, ki lege delicti commissi niti kaznivo ni, predlaga zadnji odst. § 9 za razširjeno realno načelo § 7 (ne tudi za § 5) povsem umestni korektiv, da naj se v takih primerih postopa le na zahtevo ministra pravde.

Popolnoma neumestna pa se mi vidi predlagana uporaba 1. odst. § 9 na razširjeno realno načelo t. j. da se tujci radi v inozemstvu napadenih dobrin naših državljanov ne bi smeli zasledovati, čim so: *a*) popolnoma prestali kazen, na katero so bili obsojeni radi delikta že v inozemstvu; *b*) bili v inozemstvu z izvršljivo (pravnomočno?) sodbo oproščeni, ali jim je bila kazen odpuščena; *c*) ako se krivično delo po inozemskem zakonu kaznuje samo na predlog, po odobrenju ali na zasebno tožbo, ki jih pa ni; *č*) ako je pravica do zasledovanja ali izvršitve kazni po inozemskem zakonu zastarela.

Ta določba projektantov pomeni slepo zaupanje v dobroto tuje državne judikature in zakonodaje. Namen, ki so ga projektanti zasledovali z razširitvijo realnega načela, bo v praksi zopet izjalovljen. Čim so se odločili za zaščito vseh tistih od tujcev na tujem napadenih dobrin naših državljanov, katerih kršitev se kaznuje pri nas najmanj z zatvorom, morajo vztrajati pri tej zaščiti ne glede na judikaturu inozemstva (oprostitvev), ondotno pomilostitev (iz političnih razlogov), na formalne pogoje zasledovanja v inozemstvu, ki so državljanom čisto neznani (predlog, odobrenje, zasebna tožba) ali na ekspeditivnost ondotne justice (zastaranje zasledovalne oz. izvršilne

pravice). V tujini radi kršitve naših dobrin že prestana kazen se mora itak vračunati po § 10 v tukajšnjo. — Od določb § 9 smatram zato za uporabno na razširjeno realno načelo samo ono zadnjega odstavka (za § 5 ne sme veljati niti ta). Zahteva min. pravde pa bodi v cilju razbremenitve sodišč pogoj tudi takrat, kadar inozemcu v kraljevini ne preti trša, kakor v inozemstvu prestana kazen.

III. Z a p e r s o n a l n o načelo se predlagate določbi § 6 in § 9. P o p r v i (§ 6) naj bi se domačini klicali od domačih oblastev na odgovornost radi v s e h deliktov (po določbah domovinskega prava), katere zagreše v tujini. (Dostavek »osim u § 5 spomenutih krivičnih dela« je odveč). Nam Prečanom (§§ 36, 235) je ta stroga in prestroga norma znana, Srbom tuja, ker zasledujejo krivična dela Srbov v tujini (če ne kršijo domačih dobrin) le, kadar so hudodelstva ali pregreški, pri čemer se ozirajo na milejšo *lex delicti commissi*. V primerih prvega odstavka § 9 (glej spredaj) pa bi personalno načelo tudi tu ne veljalo, pač pa se bo zasledoval državljan, kadar lege *delicti commissi* sploh ne bo kaznivo, v tuzemstvu samo na zahtevo ministra pravde (zadnji odst. § 9).

Po gori podani kritiki personalnega načela se mi zdi jasno, da je predlagana nova uravnava istega deloma prestroga, deloma premila. P r e s t r o g a je, ker namerava zasledovati domačine radi vseh, tudi najlajših deliktov v tujini, ki ne vzbude pri nas nobene reakcije. Celo tujce, ki bodo v tujini napadali dobrine naših državljanov, bomo zasledovali le, kadar bodo z napadanjem zaslužili kazen zatvora. P r e m i l o je, da bo u g a s n i l a domača kaznovalna pravica radi oprostite domačina v tujini (morda neopravičeno), radi ondotne pomilostitve (iz političnih razlogov), radi neizpolnitve ondotnih formalnih pogojev (ki jih domače pravo ne zahteva) ali končno ker je vnanja država zamudila zasledovanje ali izvršitev kazni. Na vseh teh vzrokih ugašanja domače kaznovalne pravice nima naš delinkvent prav nobene zasluge. Edini upravičeni vzrok za o s l a b l j e n j e domače kaznovalne pravice je v tujini prestana kazen, ki se mu bo po § 10 itak vračunala v tukajšnjo. — Le kadar v tuzemstvu ne preti trša kazen, kakor v tujini prestana, naj bi ponovno zasledovanje zaviselo od ministra pravde, da

sodiščem ne nastane brezpotrebno delo. — Kot umestna naj ostane tudi pri personalnem načelu določba zadnjega odst. § 9, ki se ozira na milejšo *lex delicti commissi*.

IV. U n i v e r z a l n o načelo se predlaga v skoro enakem obsegu (samo za hudodelstva), kakor ga že poznamo Prečani, z važno in popolnoma umestno omejitvijo, da mora odrediti zasledovanje minister pravde. S to utesnitvijo je po našem sedanjem pravu pretirano univerzalno načelo vrnjeno svojemu pravemu cilju.

Manj bistveni razliki med prečanskim in novim univerzalnim načelom obstojite v tem, da se po novem ne zasledujejo vsa »zločinstva«, temveč le ona, za katere se glasi kazen (najmanj!) na robijo, in da nastopi njegova subsidiarna veljava že, čim se izročitev zločinca od tuje države ni zahtevala, ali je bila njena zahteva zavrnjena. Za naše sedaj veljavno univ. načelo se zahteva, da je bila izročitev z naše strani (brezuspšno) p o n u d e n a.

Tudi za univerzalno načelo veljajo določbe § 9.

Prvi odstavek § 9 je tukaj d e l o m a n a m e s t u. Kajti na zločinstva, storjena od tujcev na tujem, ne da bi bila prizadeta kaka dobrina naše države ali naših državljanov, in ne da bi se država *delicti commissi* potegovala za njegovo izročitev, tudi mi nimamo povoda reagirati, kadar je zasledovalna pravica po inozemskem zakonu zastarana ali manjka za zasledovanje potrebnega predloga, odobrenja ali zasebne tožbe. Ostali slučaji prvega odstavka § 9: da je hudodelec prestal kazen, na katero je bil v inozemstvu obsojen, da je bil v inozemstvu pravnomočno oproščen ali pomiloščen ali da je pravica do izvršitve kazni zastarela, pri univ. načelu sploh praktični postati ne morejo, ker se uveljavlja to načelo le subsidiarno (kadar ne funkcijonira *justicia vnanje države*).

Drugi odstavek § 9 pa potrebuje pri uporabi na univerzalno načelo korekture. To načelo zahteva namreč b r e z p o g o j n o oziranje na milejšo *lex delicti commissi*. Država, ki bi vsiljevala svoje izključno kaz. pravo na delikte, ki se je ne tičejo ne po kraju storitve, ne po osebi storilca, ne po napadeni dobrini, bi prišla v kolizijo z javnim meddrž. pravom. Univ. načelu ne gre nikdar zato, da razširi meje normam kaz. prava,

temveč le za razširjeno kaz. jurisdikcijo (ker ne vstopi v funkcijo primarno pozvana). Zato nikakor ne gre, da bi bilo moči zahtevati ministru pravde po tem načelu zasledovanje tudi takih dejanj, ki lege delicti commissi niti kazniva niso. Milejša ondotna lex se mora marveč upoštevati, kakor je to predpisano v sedanjem § 40 preč. kaz. zak. Zato se univ. načelo z drugim terminom imenuje tudi »načelo soglašujoče norme«.

Pregled vseh grajanih določb kaže kot glavno hibo projekta, da skuša v § 9 za tri načela (realno, personalno in univerzalno) ustvariti skupne določbe, dasi jim ne morejo biti skupne, ampak veljajo ene za eno, druge za drugo načelo. Njih razlikovanje in porazdelitev k tistim načelom, h katerim spadajo, in oddelitev od drugih, se mi zdijo neobhodno potrebne.

Amendement projekta. — Dasi je zadnja redakcija zakonika naloga kriminalista in zakonodajalca, si dovoljujem vendar svojim gori opisanim pomislekom in nasvetom dati izraza v nastopnem izboljšanem besedilu §§ 4 — 10, ki ga morem zagovarjati kot internacionalist:

§ 4: »Kogod učini u Kraljevini SHS kakvo krivično delo, kazniče se po ovom zakoniku.«

»Ako je bilo za krivično delo, učinjeno u kraljevini SHS kažnjen već u inostranstvu te je kaznu sasvim izdržao, kazneni postupak će se u Kraljevini ponovno preduzeti samo na zahtjev Ministra Pravde.«

§ 5: »Po ovom zakoniku kazniče se, ko van Kraljevine SHS učini koje od krivičnih dela predvidjenih u §§ 86 — 93, 96, 98 — 103, 209 — 212, 218 — 219, 221, 225, 229 — 236.«

§ 6: »Po ovom zakoniku kazniče se stranac, koji van Kraljevine SHS prema njenom državljaninu učini kakvo krivično delo, za koje ovaj zakonik propisuje najmanje kaznu zatvora, ako u Kraljevini dodje ali ako bude izdan njenim vlastima.«

»Ako za takvo delo po zakonima zemlje, u kojoj je izvršeno nije propisana kazna, kazneni postupak će se u Kraljevini SHS preduzeti samo na zahtjev Ministra Pravde.«

»Toga zahtjeva je treba i za ponovni kazneni postupak u slučaju, kad je stranac za krivično delo kažnjen već u inostranstvu te je kaznu sasvim izdržao.«

§ 7: »Po ovom zakoniku kazniče se državljanin Kraljevine SHS, koji učini kakvo krivično delo van Kraljevine SHS, za koje ovaj zakonik propisuje najmanje kaznu zatvora, ako u Kraljevini dodje ali ako bude izdan njenim vlastima.«

Al. 2. i al. 3. § 6 važe i za ovaj slučaj,«

§ 8: »Po ovom zakoniku kazniće se stranac, koji van Kraljevine SHS prema stranoj državi ili prema strancu učini kakvo zločinstvo, za koje ovaj zakonik propisuje najmanje robiju, ako je on došao u Kraljevinu SHS, a njegovo izdavanje nije traženo, ili je traženo, pa je taj zahtjev odbijen, i ako naredi gonjenje Ministar Pravde.«

§ 9: »U slučaju § 8 učinilac se neće kazniti, ako se krivično delo po inostranom zakonu kazni samo po predlogu, odobrenju ili po privatnoj tužbi, a ovi nisu podneseni; ako je pravo na gonjenje po inostranom zakonu zastarelo, ili za delo nikakva kazna po inostranom zakonu propisana nije. Kad je za delo po zakonima zemlje, u kojoj je izvršeno, propisana manja kazna, osudiće se na manju kaznu.«

§ 10: »Kazna, koju je učinilac u inostranstvu delimično ili sasvim izdržao, uračunavaće se pri odmeravanju nove kazne u Kraljevini SHS.«



Glava XVIII. osnutka kazenskoga zakonika.

Dr. E. Pajnič.

Določbe tega poglavja se glase:

Glava XVIII.

Krivična dela protiv života i tela.

§ 165.

Ko drugoga liši života, kazniće se večitom robijom ili robijom najmanje 10 godina.

Ako je ovo delo izvršeno posle zrelog razmišljanja i pripremanja, ili u povratu, ili otrovom, ili na svirep način ili načinom kojim se dovodi u opasnost život i drugih ljudi, kao i kad je izvršeno iz koristoljublja ili radi izvršenja ili prikrivanja kojeg krivičnog dela, učinilac će se kazniti smrću ili večitom robijom.

§ 166.

Ko drugoga ubije na mah, doveden bez svoje krivice u jarost kakvim napadom ili velikim uvredama od strane ubijenoga, kazniće se robijom ili zatočenjem do 10 godina.

§ 167.

Ko liši života kakvo lice na njegov ozbiljan zahtev ili molbu kazniće se zatočenjem do 5 godina.